

Een pelgrimage van hoop

Inspiratiebundel

Op **4 mei 2025** trokken moslims en christenen een spoor van hoop doorheen de **stad Gent**. Samen bezochten ze enkele plaatsen met een sterke religieuze en/of symbolische betekenis. Ze luisterden naar getuigenissen van mensen en organisaties die hoop brengen in de stad. Onderweg was er ruimte voor ontmoeting en uitwisseling.

Graag bieden de pelgrimagerwerkgroep en medewerkers van de inhoudelijke haltes een neerslag aan van de **route en inhoud** van hun pelgrimage van hoop. Dit kan dienen ter inspiratie om samen op weg te gaan met de klas, (jeugd)vereniging, interlevensbeschouwelijke groep,... Evengoed kan je alleen op weg gaan met de teksten en vragen voor onderweg. Of de bundel kan een hulp zijn om **in de eigen stad of gemeente een pelgrimage** te organiseren. (Zie daarvoor het eerste deel over het waarom en hoe van de pelgrimage.)

De uitgestippelde route van Gent naar Oostakker-Lourdes is zo'n 6 kilometer lang. Met alle inhoudelijke haltes inbegrepen duurt deze pelgrimage toch gauw een 3- à 4-tal uur. Maar de wandeling en haltes kunnen uiteraard ook ingekort worden, en/of het is mogelijk de route met de fiets af te leggen. De keuze aan teksten en impulsen per halte is uitgebreid, zodat op maat van de groep geselecteerd en aangepast kan worden. De meeste haltes zijn in openlucht, maar bij moskee Eyup Sultan is een rondleiding en bij Stella Maris een getuigenis op aanvraag mogelijk. (Contactgegevens zijn te vinden in de routebeschrijving.)

Deze bundel bestaat uit drie delen:

1. Een toelichting over de inspiratie, beweegredenen en aanpak achter deze interreligieuze pelgrimage
2. Een beschrijving van de route die op 4 mei van Gent naar Oostakker-Lourdes voerde
3. De inhoudelijke haltes die onderweg aan bod kwamen (en enkele extra's)

De pelgrimage en bundel kwamen tot stand dankzij een enthousiaste werkgroep bestaande uit: Barbara Mertens (Tau - Franciscaanse spiritualiteit vandaag), Demir Ali Köse (moskee Eyup Sultan), Werner De Greve (diaken in Gent), Katar Oulad El Haj (islamexperte), Jonathan Beyaert (Oostakker-Lourdes), Henda Zerelli (Neapolis Association), Arif Erkovan (psycholoog en muzikant) en Liesbeth Rogge (Orbit Oost-Vlaanderen). Dank ook aan iedereen die tijdens de pelgrimage en/of voor deze bundel een inhoudelijke of praktische bijdrage heeft gedaan.

Meer info over dit initiatief is te verkrijgen via liesbeth.rogge@bisdomgent.be

1. Visie en vormgeving

‘Samen onderweg over de grenzen van religie’

Barbara Mertens

DOELSTELLING

In 2025 viert de kerk een heilig jaar met als thema ‘*Pelgrims van hoop*’. Niet alleen christenen zijn pelgrims van hoop.

Om onze gezamenlijke hoop voor een vreedevolle toekomst uit te drukken willen we een verbroederende en interreligieuze pelgrimstocht maken. Deze pelgrimage wordt gedragen door christenen en moslims en brengt ons langs spiritueel of sociaal betekenisvolle plekken in en rond de stad. We sluiten af op een symbolische plek.

Ontmoeting, uitwisseling en gebed staan centraal tijdens deze pelgrimstocht. Iedereen die verlangt naar vrede en harmonieus samenleven, is van harte welkom om deel te nemen!

PELGRIMEREN OVER DE GRENZEN VAN RELIGIE HEEN

Zowel in de christelijke als in de islamitische traditie wordt sinds eeuwen gepelgrimeerd. Abraham/Ibrahim - aartsvader van jodendom, christendom en islam - was een pelgrim. Op uitnodiging van God liet hij zijn familie, zijn huis, zijn streek, zijn land achter om op weg te gaan naar een nieuw, gezegend land.

“En Wij redden hem en Loet naar het land dat Wij gezegend hebben voor de wereldbewoners” (Soera 21, 71)

“Jahwe zei tot Abram: `Trek weg uit uw land, uw stam en uw familie, naar het land dat Ik u aan zal wijzen.” (Gen 12,1)

Elk mensenleven is in essentie een pelgrimstocht. Vanaf onze geboorte tot aan onze dood zijn we onderweg naar een ander, eeuwig en transcendent Vaderland. We zijn op doortocht samen met medegelovigen. Maar ook met niet- en andersgelovigen zijn we onophoudelijk op weg naar een toekomst waarvoor we gezamenlijk verantwoordelijkheid dragen, ook spiritueel.

Net zoals Franciscus van Assisi en sultan Malek Al-kamil van Egypte elkaar als broeder herkenden te midden van het geweld van de kruistochten, zo willen wij in de wereld van vandaag een boodschap van broederlijkheid uitdragen. Deze interreligieuze pelgrimage drukt onze hoop uit om als mensheid samen op weg te gaan naar een vreedevolle toekomst van wederzijds respect, naar een gedeelde horizon voor allen.

De encycliek [‘Fratelli tutti’](#) en twee betekenisvolle, gezamenlijke verklaringen tonen ons de weg:

- ['Menselijke broederlijkheid – Voor vrede en samenleven'](#) op 4 februari 2019 ondertekend door groot-imam Ahmad Al-Tayyeb van Al-Azhar en paus Franciscus in Abu Dhabi.
- ['Fostering religious harmony for the sake of humanity'](#) ondertekend op 5 september 2024 door groot-imam Nasaruddin Umar en paus Franciscus in de moskee van Jakarta.

CENTRALE PLAATS VOOR MARIA

Omdat de internationale beweging om met moslims en christenen samen te pelgrimeren is ontstaan rond de figuur van Maria, laten we de pelgrimage eindigen op een mariale plek. Maria is op een bijzondere manier geliefd bij islamitische en vele christelijke gelovigen. Als modelgelovige geniet ze een groot volks respect. Mariaheiligdommen over de hele wereld worden bezocht door zowel christenen als moslims. De liefde voor Maria brengt hen samen.

“O Maryam, God kondigt jou een woord van Hem aan, wiens naam zal zijn de masieh, ‘Isa, de zoon van Maryam.” (Soera 3, 45)

“Zie, jij zult zwanger worden en een zoon ter wereld brengen, die jij de naam Jezus moet geven.” (Lc 1, 31)

Voor zowel moslims als christenen ontving Maria/Maryam de aankondiging van de wonderbaarlijke geboorte van haar zoon, Jezus/Isa, van de engel Gabriël/Jibril. De aankondiging van de engel aan Maria wordt beschreven in de derde soera van de Koran (soera Al Imran: de familie van Imran) en aan het begin van het Evangelie van Sint Lucas. Zowel de christelijke als de islamitische traditie erkennen de maagdelijke ontvangenis van Jezus in de schoot van Maria.

Voor christenen is Maria de moeder van Jezus, de enige Zoon van God, en de moeder van de hele mensheid. Voor moslims is Maria de moeder van de profeet Isa/Jezus. Ze wordt 34 keer genoemd in de Koran en een hele soera draagt haar naam.

(Meer informatie: www.ensembleavecmarie.org en www.ensembleavecmariebelgium.com)

PRAKTISCHE & INHOUDELIJKE VORMGEVING

De pelgrimage wordt samen voorbereid. We spreken enkele plaatsen of ‘staties’ af waar we samen halt houden, dit kan in of aan een kerk, een moskee, een park, een herdenkingsteken, ... zijn. Het eindpunt van de pelgrimage is bij voorkeur een mariale of andere betekenisvolle plek. In bisdom Gent dachten we bijvoorbeeld aan bedevaartsoord Oostakker.

Bij het begin, op elke statie en bij aankomst staan we stil bij één inhoudelijke vraag of thema. Enkele suggesties:

- De betekenis van pelgrimeren in de islam en het christendom.
- De betekenis van hoop in de islam en in het christendom. (*Tijdens de pelgrimstocht van 4 mei lag de focus op verhalen van hoop.*)

- De betekenis van Maria in de islam en in het christendom.
- Verlangen naar en het bidden voor vrede vanuit de islamitische en de christelijke traditie.
- Een gezamenlijke oproep tot vrede en broederlijkheid.

Nadat de thema's inhoudelijk bepaald zijn, spreken we af welke concrete vorm ze krijgen (gebed, korte inspirerende lezing, zang, recitatie, ...) en hoe we promotie maken, waarna elke gemeenschap zelfstandig voor de inhoudelijke input zorgt en de praktische uitwerking (ontvangst, volgblaadjes, ...). Ieder brengt vanuit de eigen traditie een hoopvolle, verbroederende boodschap.

Samen bidden is krachtig als we tot een gezamenlijk gebed kunnen komen. Het vraagt wat tijd om de juiste woorden te zoeken die voor iedereen passend zijn. Maar het is ook bijzonder om gewoon bij het gebed en de goede intenties van de ander aanwezig te zijn.

We zorgen voor enkele gastvrije plekken onderweg waar pelgrims wat kunnen drinken of eten.

CONTACT

Dit concept kwam tot stand in Waasmunster, waar eerder een [interreligieuze pelgrimage met Maria](#) plaatsvond.

Op 11 mei 2025 ging in de stad Antwerpen een interreligieuze wandeling door. Omdat het woord 'pelgrimage' te veel doet denken aan dé pelgrimage voor moslims (de *hadj*) ging dit initiatief door onder de titel '[Samen onderweg naar hoop](#)'.

Meer info over deze initiatieven is te verkrijgen bij: barbara.m.tau@gmail.com

2. Routebeschrijving

Via [my maps](#) kun je de route meevolgen op een kaartje.

De plaatsen die geschikt zijn om een inhoudelijke halte te laten doorgaan, zijn op deze kaart aangeduid met een pictogram. Wanneer je erop klikt, krijg je wat meer info over de locatie. Hieronder worden de haltes genummerd, met vermelding van het pictogram op de kaart.

Bij elke halte worden in de routebeschrijving al kort enkele inhoudelijke en praktische suggesties gegeven. De teksten zelf en andere inhoudelijke impulsen zijn te vinden in het laatste deel van deze bundel.

1. Startpunt

Pictogram: boom

In het Coyendanspark, vlakbij de herberg, werd in 2019 een kleine Vredesboom aangeplant. Bijzonder ook zijn de haagbeuken vlakbij de historische Sint-Baafsabdij die op de plaats waar vroeger de abdijkerk stond nu een groene kerk vormen.

We verzamelen in het **Coyendanspark** bij **Herberg Macharius**.

Suggesties:

- *Er kan (live) muziek gespeeld worden zodat de groep elkaar vlot vindt. Vraag enkele deelnemers om muziek uit hun eigen traditie of leefwereld mee te brengen.*
- *Aangezien de volgende halte op slechts 5 minuten wandelafstand ligt, kun je je beperken tot een kort inleidend woord over de betekenis van pelgrimeren (zie 'Inhoudelijke haltes').*

-Daarna vertrekken doorheen het Coyendanspark richting Dampoort.

-Waar het grasveld eindigt, voor het afdak, links afslaan (Adalwinstraat).

-Rechts afslaan, naar Gandastraat.

-Eerste straat links: Kapelaanstraat.

- Verder rechtdoor: het plein tussen de planten-/groentebakken oversteken, rechts afslaan (Spaanskasteelplein).

-op het einde links: Kazemattenstraat. Op nr 80 vind je moskee Eyup Sultan.

2. Moskee Eyup Sultan

Pictogram: wassende maan met ster

De wassende maan (hilal) met de vijfpuntige ster is een belangrijk symbool binnen de islam, die een maankalender kent. De maand ramadan (de negende maand van deze maankalender) begint bijvoorbeeld wanneer de nieuwe maan verschijnt. De vijfpuntige ster staat voor de vijf pijlers van de islam: de geloofsbelijdenis (shahada), het gebed (salaat), het vasten (sawm), de armenbelasting (zakaat) en de bedevaart naar Mekka (hadj).

Zoals te zien is boven de ingang van deze Turks-Belgische moskee, die tevens de grootste moskee van Gent is, wordt dit symbool ook gebruikt op de Turkse vlag. (En ook op de vlag van verschillende andere landen.)

De Eyup Sultan Moskee is de eerste moskee in België die werd ingericht door de lokale geloofsgemeenschap. Turkse moslims waren al langer op zoek naar een eigen vaste plek om de gelovigen op te kunnen vangen. Hun oog viel op de azijnfabriek in de Kazemattenstraat. Het gebouw werd gekocht in 1977 en op 13 april 1978 werd de 'Turkse Moskee van Gent' voorgesteld aan het publiek. Het was toen nog niet de 'Grote Moskee', gewoonweg omdat er geen andere moskeeën waren. De moskee werd de 'Eyup Sultan Cami' gedoopt, naar de gelijknamige moskee in Istanbul.

Vandaag biedt de Eyup Sultan Moskee plaats aan meer dan 2500 gelovigen, er worden wekelijks rondleidingen gegeven, kinderen kunnen tijdens de weekends godsdienstlessen volgen, en nog veel meer.

Suggesties:

- *Je kan op voorhand een rondleiding in de moskee aanvragen bij Demir Ali Köse: demirali@yahoo.com*
- *Of je kan ervoor kiezen om een inhoudelijke halte over muziek en geloof/spiritualiteit of over vzw Neapolis te houden op het Spaanskasteelplein. (Vlakbij de Machariuskerk is een groene zone.)*

-Vertrek vanaf de moskee: rechtsaf via Kazemattenstraat, verder rechtdoor via Spaanskasteelplein.

-Links afslaan: Gandastraat. Aan de verkeerslichten (Kasteellaan) oversteken.

-Rechtdoor op het wandel-/fietspad richting station, net voor het spoor rechts afslaan: Luc Lemienreepad, links afslaan, tunnel onder de spoorweg nemen, trap opgaan.

-verder rechtdoor, via parking Aldi naar Dendermondsesteenweg. Daar rechtsaf en oversteken (zebrapad).

-Links Blijde Inkomstraat inslaan. Rechtdoor tot het einde van deze straat. 4de straat rechts: Nieuwhof.

- Nieuwhof verder volgen tot aan 2de kruispunt: links Engelbert van Arenbergstraat inslaan. Aan de rechterkant verschijnt de muur van het Groot Begijnhof:

- Engelbert van Arenbergstraat / de muur van het begijnhof verder volgen tot het straatje dat leidt naar de ingang van het Groot Begijnhof:

3. Groot Begijnhof Sint-Elisabeth

Pictogram: roos

Zowel in de joodse, islamitische als christelijke mystiek is de roos een krachtig symbool. Ze staat voor schoonheid, zuiverheid en Liefde.

Suggesties en tips:

- *Als de groep erg groot is, kan het goed zijn om het Groothuis te verwittigen van jullie komst ([contactinfo](#)). De bewoners van het Groot Begijnhof zijn gesteld op rust en stilte. Het is belangrijk om dit zoveel mogelijk te respecteren.*
- *Als je met de fiets bent, neem de fiets dan aan de hand mee doorheen het begijnhof. Op die manier kan je de rust en stilte zelf ook beter ervaren.*
- *Eventueel kan een korte toelichting gegeven worden over de begijnenbeweging.*
- *De geschiedenis van de begijnen is vervlochten met mystiek. Bij de inhoudelijke suggesties zijn teksten uit de mystieke tradities van jodendom, christendom en islam te vinden.*

Kortste route door het Groot Begijnhof:

-Door de poort, rechtdoor blijven gaan, links (voor de begijnhofkerk) afslaan en de ingang van de kerk voorbijgaan.

-Meteen rechts afslaan (langs de kerk blijven lopen).

-Waar de kerk eindigt en de weide begint: links afslaan. Deze weg meevolgen tot je de uitgang (poort) ziet:

-Door de uitgang verder rechtdoor gaan (Jan Roomsstraat).

-Jan Roomsstraat verder volgen tot T-punt met Schoolstraat, links afslaan.

-Aan de verkeerslichten: Victor Braeckmanlaan oversteken.

-Schoolstraat verder rechtdoor volgen tot T-punt met de Antwerpsesteenweg. Hier rechts afslaan.

-Antwerpsesteenweg oversteken (zebrapad). 2de straat links afslaan (voor het oud gemeentehuis): Visitatiestraat.

Naast het oud gemeentehuis ligt de Sint-Amandskerk:

4. Sint-Franciscusparochie

Pictogram: kruis

Het kruis is een centraal symbool in het christendom. Het verwijst naar de kruisdood van Jezus en naar het verrijzenisgeloof. Tijdens de kruistochten (zie historische achtergrond in het derde deel) werden dit symbool en dit geloof gebruikt om kruisvaarders te mobiliseren: door ten strijde te trekken konden zij - zo werd hen beloofd - vergeving van zonden krijgen en een plaats in de hemel verdienen.

De kerk waar we halt houden, ligt in de Sint-Franciscusparochie: de figuur van Sint-Franciscus speelt een belangrijke rol voor de interreligieuze dialoog (zie hiervoor ook het derde deel).

-Vertrek: gemeenteplein oversteken (tussen Sint-Amandskerk en oud gemeentehuis door wandelen).

-Linksaf: Antwerpsesteenweg, daarna opnieuw linksaf: Verkortingsstraat inslaan. (Aan de linkerkant bevindt zich een poort naar het kerkhof: deze poort is meestal gesloten dus best verder rechtdoor gaan.)

-Verderop in de bocht van de Verkortingsstraat: de poort ingaan naar kerkhof Campo Santo. Meteen linksaf slaan (langs het gebouw van de groendienst).

5. Campo Santo

Pictogram: begraafplaats (graf met boom)

Campo Santo is een van de mooiste kerkhoven in Gent. Er zijn (o.a.) lokale beroemdheden als ook oorlogsslachtoffers begraven.

Suggesties:

- *Je kan in volledige stilte door het kerkhof wandelen.*
- *Om de schoonheid van Campo Santo wat langer te ervaren, kan je de stille wandeling door het kerkhof uitbreiden door (meteen linksaf) richting de Sint-Amanduskapel te wandelen. Het is wel even klimmen, maar je krijgt een mooi zicht op de graven in ruil. Langs de andere kant van de heuvel waarop de kapel gelegen is, kun je weer afdalen en richting de uitgang aan de Visitatiestraat gaan.*

-Korte route (zie my maps): pad dat langs het gebouw van de groendienst loopt volgen, aan dit grafmonument rechtdoor gaan richting uitgang Visitatiestraat.

-Bij de uitgang naar rechts op de Visitatiestraat, rechtdoor blijven gaan op deze straat.

-2de straat links: Striemenbergstraat, blijven volgen.

-Striemenbergstraat gaat over in Zuidveenakkerstraat en daarna in Veenakkerpad.

-Veenakkerpad blijven volgen langs de volkstuintjes.

-Wanneer het pad afsplitst, rechts afslaan.

-Pad verder volgen tot Hogeweg.

-Het zebrapad oversteken en linksaf slaan tot Hogeweg 71: Stella Maris.

6. Stella Maris

Pictogram: anker

Bij de ingang van dit zeemanshuis is het anker te zien. Het is een universeel symbool voor hoop, vertrouwen en houvast. Dit symbool speelt ook een belangrijke rol in het katholieke jubeljaar 2025 dat het thema 'Pelgrims van hoop' draagt.

Suggesties:

- *Je kan havenaalmoezenier André Quintelier vragen om een getuigenis te geven over het zeemanshuis Stella Maris dat een plek biedt aan verschillende nationaliteiten en overtuigingen: andre.quintelier@proximus.be*
- *Of er kan aan de hand van het artikel uit de stadskrant en/of de korte teksten uit het boekje van Stella Maris stilgestaan worden bij de betekenis van dit huis. (Waar het pad tussen de volkstuintjes afsplitst, is een grasveld: een mogelijke locatie voor een inhoudelijke halte.)*

- Vertrek uit Stella Maris: naar rechts op Hogeweg.
- 2de straat rechts: Scheeplosserstraat.
- Verder langs de Watertoren.
- Scheeplosserstraat blijven volgen tot aan het T-punt met de Sint-Bernadettestraat.
- Linksaf, onder de spoorwegbrug doorgaan, zebrapad oversteken en aan het rondpunt de eerste afslag nemen: Lourdesstraat.
- Lourdesstraat verder rechtdoor blijven gaan.
- Rechtdoor blijven via Gentstraat, oversteken (verkeerslichten), Gentstraat verder volgen.
- Rechts de parking van 't Boerenhof opgaan (Onze Lieve Vrouw Dreef).
- Op het einde van de parking bevindt zich aan de rechterkant een blauwe poort: die leidt naar de Onze Lieve Vrouw Dreef.

7. Onze-Lieve-Vrouwdreef

Pictogram: poort

De poort markeert het begin van het domein Oostakker-Lourdes. Via de dreef sta je op hooguit een paar minuten bij de basiliek.

Suggesties:

- *Bij de poort kan eventueel nog een korte inhoudelijke halte gegeven worden als voorbereiding op de aankomst in het hart van het domein, bijvoorbeeld een verhaal of getuigenis over interlevensbeschouwelijke dialoog.*
- *Of er kan gevraagd worden om de weg in stilte te gaan, of terwijl liederen uit de eigen traditie(s) gezongen worden.*

- De blauwe poort doorgaan en de Onze Lieve Vrouw Dreef verder volgen, bocht naar links meevolgen, verder rechtdoor naar de basiliek.

8. Oostakker-Lourdes

Pictogram: logo van 'Ensemble avec Marie'

'Ensemble avec Marie' is de naam van een internationale beweging die moslims en christenen samenbrengt rond de persoon van Maria/Maryam. In het logo is de wassende maan te herkennen (symbool voor de islam) en Maryam/Maria in profiel. Haar gelaat wordt niet afgebeeld. Omwille van het beeldenverbod (dat ook in de Bijbel staat) zullen moslims er in een religieuze context voor terugschrikken om mensen of dieren af te beelden, om afgoderij te vermijden.

Suggesties:

- *Op het domein zijn voldoende plaatsen om samen te bezinnen: de weide voor de basiliek, de bankjes voor de grot (als het niet druk is uiteraard)...*
- *Het domein, dat ook door veel moslims wordt bezocht, is de uitgelezen plek om het te hebben over de figuur van Maryam/Maria als meest geëerde vrouw in de islam.*
- *Wie dat wenst kan nog een bezoek brengen aan de basiliek. De openingsuren lopen gelijk met die van de [winkel](#) aan de grot.*

Terug naar Gent

Omwille van de eigenheid van een pelgrimage leidt de route naar een eindpunt en wordt er geen lus gemaakt. Op een uur kan je via een kortere route (rechtdoor vanaf de Sint-Bernadettestraat) terug in Gent-Centrum geraken. Dit biedt een manier om de tocht en inhoud na te verwerken. (Bvb.: Bespreek met elkaar wat jullie tijdens deze pelgrimstocht hoop heeft gegeven.) Wie minder tijd of energie over heeft, kan ook een bus nemen. In de Gentstraat bevindt zich een halte; er zijn regelmatig bussen richting Gent Dampoort.

3. Inhoudelijke haltes Inclusief verwerkingssuggesties

In dit laatste onderdeel vind je een uitgebreid aanbod aan stof voor onderweg. Bij de impulsen (achtergrondinformatie, tekst, getuigenis, klank, beeld...) worden ook reflectievragen of opdrachten meegegeven.

1. Startpunt

1.1 Inleiding over pelgrimeren

Barbara Mertens

We zijn in het jaar 2025, een heilig jaar binnen de kerk. Sinds de 15de eeuw viert de kerk om de 25 jaar een heilig jaar. Het houdt een oproep tot pelgrimeren, tot gebed, tot vergeving en vernieuwing in. Voor dit heilige jaar koos de intussen overleden paus Franciscus voor het thema: *'Pelgrims van de hoop'*.

Niet alleen christenen zijn pelgrims van hoop. Zowel in de christelijke als in de islamitische traditie wordt sinds eeuwen gepelgrimeerd. **Abraham (Ibrahiem)**, aartsvader van de drie monotheïstische religies, was een pelgrim.

Toen paus Franciscus in 2022 als 'pelgrim van de vrede' naar Irak trok, bezocht hij ook de ruïnes van de stad Ur. Het was vanuit deze Soemerische stad dat Abraham vertrok uit het huis van zijn vader naar het land dat God hem zou laten zien. Door zijn eigen familie op te geven, werd hij vader van vele volkeren.

Elk **mensenleven** is in essentie een pelgrimstocht. Vanaf onze geboorte tot aan onze dood zijn we onderweg naar een ander, eeuwig en transcendent Vaderland. We zijn op doortocht samen met medegelovigen. Pelgrimeren betekent je vertrouwde huiselijke comfort achterlaten om naar buiten te gaan, de wereld in, veraf of dichtbij. Het is een **uitgaande beweging**, hoopvol de ander tegemoet.

Ook met niet- en andersgelovigen zijn we onophoudelijk op weg naar een **gedeelde toekomst** waarvoor we gezamenlijk verantwoordelijkheid dragen, ook spiritueel. Tijdens een interreligieus gebedsmoment met christelijke en islamitische leiders in Ur wees paus Franciscus naar de hemel, net zoals God de kinderloze Abraham naar de hemel had doen kijken om de sterren te tellen. *"In die sterren zag hij de belofte van een talrijk nageslacht, in die sterren zag hij ons,"* zei paus Franciscus. *"God had ons voor ogen, christenen én moslims, samen met alle broeders en zusters van andere religies."*

Wat later in de geschiedenis, in de 13de eeuw herkenden ook de heilige Franciscus van Assisi en sultan Malek Al-kamil van Egypte elkaar als broeder te midden van het geweld van de kruistochten. Ook vandaag staat de wereld in brand, denk aan Gaza, aan Oekraïne, Sudan, ...

Het is meer dan ooit nodig om **samen een boodschap van gedeelde hoop en broederlijkheid** uit te dragen.

Dat is wat deze pelgrimage van hoop wil doen. Ze drukt onze hoop uit om als mensheid samen op weg te gaan naar een vredevolle toekomst van wederzijds respect, naar een gedeelde horizon voor allen.

Vragen voor onderweg:

- Wat brengt jou hier? Op welk punt sta jij in je leven?
- Naar waar/wat/wie ben jij onderweg?

2. Moskee Eyup Sultan

2.1 Getuigenis over de ney (Turkse rietfluit)

Arif Erkovan

De ney is een oud muziekinstrument. Met wortels die duizenden jaren teruggaan, draagt het een karakter dat niet echt past binnen de wereld zoals die door de moderniteit is gevormd. Natuurlijk is het in de loop van de tijd geëvolueerd en veranderd, maar die transformatie is op een natuurlijke manier verlopen - zonder dwang - en heeft zijn eigen pad gevolgd. De ney is meegegroeid met de samenleving die haar bespeelt, maar is nooit vervreemd geraakt van haar eigen wezen.

Voor mij bestaat er een diepgaande parallel tussen de ney en de mens. Net zoals mensen, ondanks het verstrijken van eeuwen, nog steeds dezelfde fundamentele emoties en verlangens voelen, is ook de ney trouw gebleven aan haar essentie terwijl zij door de tijd heen is blijven bestaan. Hoewel de moderne wereld de neiging heeft om alles te definiëren, meten en categoriseren, bestaat de ney - net als de menselijke ziel - buiten die beperkingen. In die zin is de ney een wezen dat zowel met de tijd meebeweegt als een soort tijdloosheid behoudt.

Wat ik voel als ik de ney bespeel, is niet slechts het maken van muziek; het is een gevoel van verbondenheid met het verleden, met de toekomst, met mezelf en met de natuur. De meeste tonen die ik gebruik zijn gevormd door traditie, niet door wiskundige precisie. Er is een vloeiing tussen de tonen en de noten – bijna alsof je door wolken zweeft. Deze vaagheid, deze onmeetbaarheid, is wat het karakter van de ney en haar muziek bepaalt - en in dat karakter herken ik de menselijke geest. Misschien is dat ook de reden waarom de psychologie, in haar poging om de ziel te begrijpen, zich tot dynamische principes moet wenden in plaats van tot vaste trekken.

Uiteindelijk is de ney voor mij niet zomaar een instrument. Het is een stille maar diepe dialoog – met de tijd, met de natuur, met de mensheid, en zelfs met het bestaan zelf. En die dialoog is, op zichzelf, een vorm van muziek.

Over mezelf:

Ik ben Arif Erkovan, 32 jaar, Gentenaar sinds september 2024, Belg sinds 2018. Vanaf 2019 volgde ik de bacheloropleiding psychologie aan de KU Leuven, als een zoektocht naar sporen van de menselijke ziel in het moderne denken. Als leefgroepbegeleider voor jongeren is het mijn doel om bruggen op te bouwen tussen de samenleving en de jongeren die onze toekomst zullen vormen.

De ney heeft mijn leven altijd in een goede richting geleid. Het is een instrument dat niet alleen mensen samenbrengt, maar ook een diepe spirituele waarde draagt. Het herinnert mij er telkens aan dat het schone en esthetische altijd aanwezig zijn. In die zin is de ney een trouwe vriend en een bron van innerlijke kracht voor mij geweest sinds mijn 14de.

Ik heb de ney leren bespelen via de traditionele methode die bekendstaat als *meshk*, een interactieve weg tussen meester en leerling die al eeuwenlang in Anatolië bestaat. Het woord *meshk* deelt dezelfde etymologische wortel met de Arabische woorden voor 'liefde' en 'klimplant', dat laatste verwijst naar de behoefte van de plant om zich te verankeren door zich om een sterkere boom of plant heen te wikkelen. Liefde, geloof ik, heeft in geen enkele taal uitleg. Het instrument ney heeft een diepe verbondenheid met het soefisme (*soefisme is de mystieke dimensie van islam, nvdr*) in Anatolië, grotendeels doordat Rumi zijn eerste verzen in zijn beroemde werk *Masnavi* aan de ney wijdde. Ik streef ernaar het geluid van de ney te verbinden met moderne meditatieve contexten en helende klanktherapieën. Ik creëer een *meshk* tussen de traditionele muziek van de ney en hedendaagse meditatieve praktijken, omdat zij veel gemeen hebben en veel van elkaar kunnen leren.

Beluister [hier](#) een improvisatie van Arif Erkovan op de ney, getiteld 'Sabah Gunesi' (ochtendzon). De opname werd gemaakt in de kapel van het Leo XIII Seminarie in Leuven en is ook te beluisteren in het Brusselse Muziekinstrumentenmuseum (MIM).

Vragen voor onderweg:

- *Bij de tekst over de ney:* Wat treft of verrast jou in deze tekst? Wat ontsnapt voor jou aan alle categorieën, aan het meetbare?
- *Bij 'over mezelf':* Wat is jouw bron van kracht? Waarin vind jij verankering?
- *Bij de opname:* Wat doet de klank van de ney met jou? Kun je dit verbinden met de tekst(en) die je las?

2.2 Association Neapolis: thuis in Gent

Wie denkt aan pelgrimeren, denkt aan aankomen, thuiskomen. Op 27 april 2025 organiseerde stad Gent een derde editie van de Dag van de Levensbeschouwing, onder het thema 'Thuiskomen in Gent'. Vzw Neapolis was één van de organisaties die toen aanwezig waren. Het is een Tunesische vrouwenvereniging die de interculturele uitwisseling en ontmoeting tussen vrouwen van alle leeftijden, culturen en achtergronden wil bevorderen. Ze hebben een ruim en gevarieerd aanbod van socio-culturele, emancipatorische en recreatieve activiteiten (daguitstappen, kookworkshops, benefietactiviteiten, infomomenten over zeer uiteenlopende thema's, sport- en ontspanningsactiviteiten). In deze creatieve tekst verduidelijken ze hoe zij Gent tot een thuis willen maken voor iedereen:

Henda Zerelli en Hatice Sönmez

EEN HUIS (=Neapolis): Een plek waar vrouwen zich welkom voelen en kunnen ontplooiën. Symbolisch voor warmte, geborgenheid, stabiliteit en openheid.

Een huis is klassiek, maar ook **krachtig!**

Neapolis bestaat al 10 jaar en is stevig verankerd in Gent. Wij zijn een bruisende en warme vrouwenvereniging.

Het dak staat voor

de veilige omgeving die wij bieden aan **vrouwen**, een plek waar vrouwen zichzelf kunnen zijn, waar ze zich gerespecteerd voelen. Ook in moeilijke momenten steunen wij elkaar (financieel en moreel).

Een huis met een tuin vol verschillende soorten planten en bloemen

weerspiegelt **de culturele en sociale diversiteit** binnen Neapolis. Net zoals de bomen, bloemen en planten groeien onze deelnemers elk op hun eigen tempo, in hun eigen vorm.

De kamers staan voor **de diverse activiteiten** (socio-cultureel, benefieten, sport, educatief,...) die wij organiseren.

Met een gevarieerd aanbod aan socio-culturele, emancipatorische en recreatieve activiteiten brengen we vrouwen uit verschillende culturen en leefwerelden samen. We creëren een plek waar je je thuis mag voelen, waar je kan groeien, ontmoeten en jezelf zijn.

Een huis met open ramen en deuren.

inclusie en gastvrijheid. Zo laten wij de wereld binnen en nodigen vrouwen uit om naar buiten te treden (met vertrouwen, kracht en verbondenheid). Wij staan open voor vrouwen van alle culturen, achtergronden en leeftijden.

Vragen voor onderweg:

- Welke vereniging of groep is voor jou zoals vzw Neapolis?
- Wat vormen het dak, de kamers... van deze groep/organisatie?

3. Groot Begijnhof

3.1 Achtergrondinformatie voor de groepsbegeleider

Op de website van het Groot Begijnhof Sint-Elisabeth is informatie te vinden over de [begijnenbeweging](#). (De eerste 4 alinea's volstaan om de betekenis van deze plaats kort toe te lichten.) Interessant om te weten is ook dat er vandaag heel wat [organisaties](#) met een sociaal en/of cultureel doel in dit begijnhof gevestigd zitten.

3.2 Mystieke teksten uit de Abrahamitische religies

Mystiek is het streven naar de ervaring van het Goddelijke. Zelfontleding en Liefde spelen daarbij een belangrijke rol. Via (een selectie van) onderstaande teksten kan mystiek vanuit interreligieus perspectief benaderd worden.

Samenstelling: Mieke Felix

Mijne ooge zal
eens vol U zien, en varen
zoo 't druppelke
in zee, dat is versmoord:
zij zal U zien,
verafgrond in de baren
der ziende zee,
die bedde en heeft noch boord!

*Uit: 'In speculo',
Guido Gezelle, 16 april 1897*

Sir Hasjirim (Lied der liederen)

Uit het Hooglied (NBV21)

[3] ¹ 's Nachts in mijn slaap zoek ik mijn lief.

Ik zoek hem, maar ik vind hem niet.

² Laat ik opstaan, rondgaan in de stad,

laat ik in de straten, op de pleinen,
zoeken naar mijn allerliefste.
Ik zoek hem, maar ik vind hem niet.
5 Meisjes van Jeruzalem,
ik bezweer je bij de gazellen, bij de hinden op het veld:
wek de liefde niet, laat haar niet ontwaken
voordat zij het wil.

[4] 12 Zusje, bruid,
een besloten hof ben jij,
een gesloten tuin,
een verzegelde bron.

[5] 6 En ik deed open voor mijn lief,
maar hij was weg,
mijn lief was weggegaan.
Een duizeling beving mij
toen ik zag dat hij er niet meer was.
Ik zocht hem, maar ik vond hem niet,
ik riep hem, maar hij antwoordde niet.

[8] 3 Mijn hoofd rust op zijn linkerarm,
met zijn rechterarm omhelst hij mij.
4 Meisjes van Jeruzalem, ik bezweer je:
wek de liefde niet, laat haar niet ontwaken
voordat zij het wil.
6 Draag mij als een zegel op je hart,
als een zegel op je arm.
Sterk als de dood is de liefde,
beklemmend als het dodenrijk de hartstocht.
De liefde is een vlammend vuur,
een vuurgloed van de HEER.
7 Zeeën kunnen haar niet doven,
rivieren spoelen haar niet weg.

Mantiq-ut-Tayr (Farid ud-Din Attar)

'De samenspraak van de vogels'

Farid-ud-din Attar (1119-1233) behoort tot die grote groep van Perzische dichters die glans hebben gegeven aan de eeuwenoude mystieke literatuur waarin namen schitteren als Rumi, Omar Khayan en Hafez.

'De samenspraak van de vogels' is een verhalend, allegorisch gedicht waarin wordt verteld hoe de vogels van de wereld bij elkaar komen. De hop nodigt alle vogels uit om hem te vergezellen op een verre reis, naar de grote koning Simoerg. Onderweg zullen ze over zeven valleien

vliegen: de vallei van het Verlangen, die van de Liefde, van Kennis, Onthechting, Eenheid, Verbijstering, en - als laatste - die van de Armoede en het Verdwijnen.

In de vallei van het verlangen [3313-3316]

Op een dag zag een vroom man hoe Mazjnoen diep bedroefd midden op de weg korrel voor korrel het stof zat te zeven en vroeg: "Mazjnoen, waar ben je naar op zoek?"

"Naar Leila natuurlijk," zei hij.

De man zei: "Denk je nu echt een parel van het zuiverste water in het stof van de weg te kunnen vinden?"

Mazjnoen zei: "ik zoek haar overal in de hoop dat ik haar ooit ergens vinden zal."

Het einde van de reis [4209-4212]

Ooit zei Mazjnoen, de minnaar, dit: "Als iedereen, op de hele wereld, mij zou prijzen, ooit en overal, ik zou het niet willen. Ik hoor liever mijn Leila vloeken op mij. Verwijten uit haar mond zijn mij meer waard dan lofprijzingen van honderden anderen. Haar naam is grootser dan de twee wereldrijken samen. Dat is mijn geloof. Vind je dat schandalig? Dan is het maar zo.

Het verhaal van de motten [4014-4031]

Op een nacht kwamen alle motten ter wereld, gekweld door hun verlangen naar de kaars, bijeen en zeiden: "Laten we er iemand op uitsturen om inlichtingen over het voorwerp van onze liefde in te winnen." Een van hen ging erop uit. Hij kwam bij een paleis, waar binnen kaarsen brandden. Hij ging terug en probeerde te vertellen wat hij had gezien. Volgens de wijze mot die de bijeenkomst leidde, had hij echter niets van de kaars begrepen. Dus ging de volgende erheen. Hij raakte de vlam aan met een vleugeltip, maar werd door de hitte afgeschrikt. Zijn verslag was even onbevredigend als dat van de eerste. Dus ging een derde erop uit en wierp zich, overmand door liefde, in de vlam, omhelsde haar en ging volledig in haar op – zijn lijf werd vlammend rood. Toen de wijze mot vanuit de verte gadesloeg hoe vlam en mot zich met elkaar verenigden, zei hij: "Hij en hij alleen weet nu wat hij weten wilde. Meer valt er niet te zeggen."

Naar: 'Attar spreekt' [4136-4152]

Alles wat ik gewonnen heb

Alles wat ik verloren heb

Ik heb het weggegooid

In het zwarte water

Ik verdween

Ik was verloren

Leeg

Ik werd een schaduw
Zonder kern
Niet één atoom bleef over
Een waterdruppel in de oceaan

Le miroir des âmes simples et anéanties: et qui seulement demeurent en vouloir et désir d'amour (Marguérite Porète)

Uit: De spiegel der verniete zielen

Liefde: Er was eens een prinses, met een groot en edel hart, die ook zeer moedig was, en zij woonde in een vreemd land. En toen gebeurde het dat dit meisje hoorde spreken over de hoofsheid en de adel van koning Alexander en meteen begon zij van hem te houden, omwille van zijn reputatie. Maar ze bleef zo ver van hem vandaan – ze zag hem nooit en kon hem niet bezitten – dat ze heel erg ongelukkig werd. Wanneer zij zag hoe ver die liefde was en tegelijk zo dichtbij, dacht zij dat een beeld van haar geliefde haar zou kunnen troosten en zij liet een afbeelding schilderen die sterk geleek op de koning zoals zij die zich voorstelde en van wie zij zoveel hield. En dankzij dit beeld kon zij in gedachten dicht bij de koning zijn.

De ziel die dit boek schrijft: Ja, zo is het werkelijk! Dat is wat ik wil zeggen: ik heb horen praten over een machtige koning. Maar hij was zo ver bij mij vandaan en ik was zo ver van hem dat ik bij mijzelf geen troost kon vinden – en opdat ik mij hem zou herinneren, gaf hij me dit boek dat in zekere zin zijn liefde weerspiegelt. Maar alhoewel ik zijn beeld heb, leef ik toch in een vreemd land, ver verwijderd van zijn paleis.

Het lied van de Ziel

Ik denk niets meer,
werk niet meer, spreek niet meer.
Liefde trekt mij zo hoog
- ik denk niets meer -
met haar goddelijke blik
dat ik niet meer verlang,
Ik denk niets meer,
werk niet meer, spreek niet meer

(Spiegel der verniete zielen, hoofdstuk 122)

Psalm

Niemand herkneedt ons uit aarde en leem,
niemand geeft een stem aan ons stof.
Niemand.

Geloofd zijt gij, Niemand.
Om uwentwille zullen wij bloeien.
U toeneigen.

Een niets
waren we, zijn we, zullen
we blijven, bloeiend:
de niets-, de
niemandsroos.

Met
de stijl zielshelder,
de meeldraad hemelwoest,
de kroon rood
van het purperwoord dat we zongen
over, o over en boven
de doorn.

(Paul Celan, 1920-1970)

Vragen voor onderweg:

- Welk verlangen wordt uitgedrukt in deze teksten? Herken je jezelf hierin?
- Hoe staan de auteurs tegenover het zelf, het ik? Is dit herkenbaar voor vandaag?
- Wat valt op over de verschillende religies heen?

4. Sint-Franciscusparochie

4.1 Achtergrondinformatie voor de groepsbegeleider

De Sint-Amanduskerk behoort tot de parochie Sint-Franciscus (Gent-Oost). Franciscus van Assisi vormt voor veel katholieken een inspiratie op vlak van eenvoud, solidariteit en ecologie. Minder geweten misschien is dat deze heilige ook van grote betekenis is voor de dialoog met de islam. Ook Franciscus' tijdgenoot, sultan Malek-el-Kamil van Egypte, was een man van vrede en dialoog.

Op de [Thomaswebsite](#) werd een dossier (voor secundair onderwijs) gewijd aan de ontmoeting tussen Franciscus en de sultan. Je vindt er o.a. meer historische achtergrond (interessant voor de groepsbegeleider). Hieronder volgt het verhaal van deze ontmoeting, en een icoon en een gedicht die door de ontmoeting werden geïnspireerd.

4.2 Een historische ontmoeting

Franciscus en de sultan Het verlangen naar universeel broederschap

Barbara Mertens

De ontmoeting van broeder Franciscus van Assisi met sultan Malik Al-Kamil van Egypte vond meer dan 800 jaar geleden plaats, maar spreekt nog steeds tot de verbeelding. In zijn maatschappelijke en historische context was het een bijzonder moment. We bevinden ons in volle kruistochtentijd. Paus Innocentius III had - in zijn encycliek (*d.i. een pauselijk document van leerstellige aard*) 'Quia Major' van 1213 - opgeroepen om massaal ten strijde te trekken tegen 'het beest' van de islam. Veel christelijke gelovigen waren doordrongen van de **kruistochtenideologie**. Zo schreef Bernardus van Clairvaux dat een moslim doden niet het doden van een mens betekent, maar het doden van het kwade.

Alleen al het feit op zich dat Franciscus ongewapend (en blootvoets) de oversteek maakte van het kamp van de kruisvaarders naar het kamp van de sultan om met hem in gesprek te gaan, getuigt van een radicaal **andere ingesteldheid**. Franciscus durfde ingaan tegen de cyclus van geweld van zijn tijd. Maar ook de sultan, die een erg tolerant en vredelievend man bleek te zijn, getuigde van een grote zin voor menselijkheid. Dat blijkt uit de verschillende vredesvoorstellen die hij deed (die afgewezen werden), maar ook uit zijn vaderlijke zorg voor de kruisvaarders toen ze in hun optocht naar Caïro finaal het onderspit delfden. **Franciscus nam het initiatief voor de ontmoeting, maar de sultan bepaalde de afloop.**

We hebben geen direct ooggetuigenverslag over de ontmoeting, ook Franciscus zelf schreef nooit rechtstreeks over de ontmoeting. Vermoedelijk liep Franciscus de sultan tegemoet met een vredesgroet en verkondigde hij het christelijk geloof, zoals hij dat altijd deed. We weten dat Franciscus en de sultan enkele dagen met elkaar in gesprek waren, ongetwijfeld ook over geloof. Daarna keerden Franciscus en de broeder die hem vergezelde veilig en wel, én met geschenken terug naar het kruisvaarderskamp. Dat de ontmoeting constructief en vruchtbaar geweest is, blijkt uit de **historische gevolgen** ervan. De Franciscanen kregen in die periode immers een vrijgeleide om kloosters en gemeenschappen te stichten in Egypte en het Heilig Land. Tegelijkertijd werden ze de bewaarders van de christelijke Heilige plaatsen in Jeruzalem.

In de geschriften van Franciscus is merkbaar dat de ontmoeting met de islam hem niet onbewogen liet. In de leefregel die hij uitwerkte voor zijn broeders lezen we het advies dat degenen die onder de 'Saracenen' gingen leven meekregen. Ver verwijderd van het toen heersende kruistochtendiscours worden de broeders aangeraden om **geen woordenstrijd of conflicten** aan te gaan maar elk menselijk schepsel dienstbaar te zijn. Alleen als de broeders zien dat het God behaagt, mogen ze het woord van God verkondigen. Het zielenheil van de ander is een zaak van God en kan niet met geweld afgedwongen worden. Franciscus vond in de moslims zijn gelijke, zijn medemens. In de brieven die hij na 1219 begon te schrijven, komt ook zijn verlangen naar een **universeel broederschap** naar voren: "Dat op iedere gebedstijd

en wanneer de klokken luiden heel het volk over heel de aarde steeds lof en dank brengt aan de almachtige God".

Kortom: waar Franciscus oorspronkelijk hoopte door verkondiging het hart van de sultan te kunnen vermurwen, stond hij oog in oog met een diepgelovig, rechtvaardig en minzaam man. Ook de sultan was perfect in staat een vurige minderbroeder van een gewelddadige kruisvaarder te onderscheiden. Ze hebben in elkaar niet alleen een verlangen naar vrede, maar ook een gedeeld **verlangen naar broederschap** herkend.

4.3 Icoon van Robert Lenz

4.4 Gedicht van Barbara Mertens

Barbara Mertens leefde zich in in hoe Franciscus de ontmoeting met de sultan ervaren moet hebben en schreef er deze poëtische tekst over:

Herkend had ik je niet.
Zoon des verderfs
werd je genoemd.

Ik vermoedde je onbeschaafd,
wild zelfs zoals een beest
dat me in één ruk kon verslinden.

Ze brachten me voor je.

Ik wist niet wat ik zag!
In je ogen las ik ... wijsheid,
een vaderlijke mildheid.

Al lag mijn leven in jouw handen,
vrezende deed ik niet meer.

Over mijn God vertelde ik je,
die Vader is, Zoon én Heilige Geest.
Je luisterde, geboeid,
alsof je het begreep.
Toch had je vele vragen.

Dan weerklonk die oproep,
God is groot, zei je.

Gods naam prevelend
zag ik je vol ontzag
neerbuigen, je hoofd op de grond.
In naam van God, de erbarmer,
de barmhartige...

'Broeder', wist ik toen.
Je bent 'de andere'
én toch mijn broeder.

Vragen voor onderweg:

- *Bij de achtergrondtekst:* Is dit stuk geschiedenis herkenbaar voor vandaag? Wat treft jou in de ontmoeting?
- *Bij de icoon:* Welke details vallen op? (Bv. vlammen, aureool...) Wat drukt de icoonschilder hiermee uit?
- *Bij het gedicht:* Herken je jezelf in de beleving van Franciscus? Hoe denk je dat de sultan de ontmoeting ervaren heeft?

5. Campo Santo

Vragen voor onderweg:

- Wat deed het met jou om in stilte door het kerkhof te wandelen?
- Wat straalt deze plaats uit voor jou?

6. Stella Maris

6.1 Achtergrondinformatie voor de groepsbegeleider

Op pagina 8-11 van het Gentse [stadsmagazine](#) (mei – juni 2025) staat een artikel over het harde leven van een zeeman en over zeemanshuis Stella Maris.

6.2 (Online) getuigenissen

Op [Youtube](#) kan je havenaalmoezenier André Quintelier zien vertellen over zijn werk.

Er is ook een interview op [Otheo](#) met hem (voor abonnees). Hieronder volgt een kort fragment:

“De belangrijkste poot van mijn werk is het scheepsbezoek. [...] Aan boord van schepen zitten zeelieden van alle mogelijke overtuigingen, maar religie is nooit ver weg. Als je de oceanen doorkruist heb je een ander aanvoelen van de elementen, je erkent veel sneller dat je deel uitmaakt van een groot geheel. Ongeacht tot welke overtuiging je jezelf rekent.

Wij spitsen ons toe op zeelieden, waar ze ook vandaan komen en wat hun overtuiging ook mag zijn. Die overtuiging komt trouwens nauwelijks ter sprake. Dat is een bewuste politiek die we voeren: voor ons telt de zeeman als mens en dat volstaat. Ik noem dat het sacrament van de aanwezigheid, zoals Jahwe in het Oude Testament: „Ik zal er zijn, je kunt op Mij rekenen.” Dat is het uitgangspunt van onze pastorale insteek. We zijn aanwezig, luisteren en helpen waar we kunnen. Als een zeeman in het ziekenhuis belandt, gaan we op bezoek. We adopteren die persoon als familie. Wanneer een familielid in het ziekenhuis ligt, dan ga je die bezoeken en zorg je voor hem of haar. Dat proberen we vanuit het zeemanshuis ook te doen. Van de twee jongste medewerkers met wie ik de schepen bezoek, weet ik niet welke overtuiging ze hebben. Ik weet wel dat ze knap werk leveren en aandacht hebben voor de zeelieden.

Ik hoor wel eens van buitenlandse collega's dat ze aan boord de biecht afnemen en misvieringen organiseren, dat vind ik volstrekt onnodig. Wij moeten Jezus niet aan boord brengen. Het is geen missiewerk. Jezus is al aan boord, het is onze taak om Hem aan boord te ontmoeten in degene die voor ons staat. Het besef dat onze opdracht een andere is dan een parochiale opdracht, vergt soms wel wat tijd. Wij kunnen geen kerkgemeenschap opbouwen met zeemannen die we één keer ontmoeten. Men zit aan boord niet te wachten op iemand die over Jezus komt vertellen, maar soms zijn er mensen die wel eens over hun geloof willen spreken. Dat is iets anders.”

(Bron: Otheo, 19/03/2019)

Vragen voor onderweg:

- Zijn er nog beroepen die het religieus aanvoelen (je deel voelen van een groter geheel) kunnen versterken?
- Denk je dat het zinvol is om als christelijk spiritueel begeleider aanwezig te zijn tussen mensen van alle overtuigingen?
- Hoe kun je Jezus ontmoeten in andere mensen? Kun je Jezus ook zien in mensen die niet hetzelfde geloof hebben?

6.3 Duty free pearls

Op zee leven mannen van verschillende nationaliteiten en levensbeschouwingen met elkaar samen. Stella Maris bracht een boekje uit met korte bezinningsteksten uit verschillende levensbeschouwelijke en culturele tradities: 'Duty Free Pearls'. Hieronder volgt een selectie, vertaald in het Nederlands. Deze selectie kan afgeprint worden voor de deelnemers aan de pelgrimage zodat ze één citaat kunnen uitkiezen dat hen in het bijzonder aanspreekt. Daarover kan onderweg verder uitgewisseld worden.

Sterke Ene, maak mij sterk.

Mogen alle wezens naar mij kijken met de ogen van een vriend.

Moge ik naar alle wezens kijken met de ogen van een vriend.

Mogen we allen naar elkaar kijken met de ogen van een vriend.

(Hindoeïsme)

Het is omdat de ene antilope het stof

uit de ogen van de andere zal blazen

dat twee antilopen samen wandelen.

(Akan, Ghana)

Als je vinger pijn doet, snij je hem niet af.

(Njak, Nigeria)

Zelfs in één enkel blad van een boom

of een teder blaadje gras

manifesteert zich de ontzagwekkende Godheid.

(Shintoïsme, Japan)

Verzamelt u geen schatten op aarde,
waar mot en roest ze toonbaar maakt
en waar dieven inbreken en stelen;
maar verzamelt u schatten in de hemel,
waar noch mot noch roest ze toonbaar maakt
en waar geen dieven inbreken of stelen.

Want, waar uw schat is,
daar zal ook uw hart zijn.

(Christendom, het evangelie volgens Matteüs)

Als je een knoop wilt losmaken,
moet je eerst begrijpen
hoe hij werd vastgemaakt.

(Boeddhisme)

Mensen spiegelen zichzelf niet
in stromend water,
zij spiegelen zichzelf
in stilstaand water.
Alleen wat rustig is, kan
de rust van andere dingen weerspiegelen.

(Taoïsme)

Zij zullen hun zwaarden omsmeden tot ploegijzers
en hun speren tot snoeimessen.
Geen volk zal meer het zwaard trekken tegen een ander volk,

geen mens zal nog de wapens leren hanteren.

(De profeet Jesaja)

Een spoor door de bergen wordt, als het gebruikt wordt,
in korte tijd een pad, maar als het niet gebruikt wordt,
wordt het in even korte tijd geblokkeerd door gras.

Nu wordt je hart geblokkeerd door gras.

(Confucianisme)

Zwarte geiten moeten vroeg gevangen worden,
voor het donker wordt.

(Igala, Nigeria)

Voorwaar, Allah kijkt niet naar jullie uiterlijk en rijkdom,
maar Hij kijkt naar jullie harten en daden.

(Islam, hadith)

De slak heeft geen handen,
de slak heeft geen voeten,
langzaam beklimt de slak de boom.

(Yoruba, Nigeria)

Want de Grote Geest is overal;
Hij hoort wat in jullie gedachten
en harten is, en het is niet nodig
om met luide stem tot Hem te spreken.

(Sioux, Native American)

Waar vergeving is,

daar is God zelf.

(Sikhisme)

Wie wraak neemt of wrok koestert
handelt als iemand die,
nadat hij zich in één hand gesneden
heeft met een mes,
zich wreekt door in de andere hand te steken.

(Jodendom, Talmud)

Wapengeweld kan niet doen wat vrede doet.

Als je je gewenste doel met suiker kunt bereiken,
waarom dan gif gebruiken?

(Jainisme)

7. Onze-Lieve-Vrouwdreef

7.1 Een verhaal uit (het echte) Lourdes

Mieke Felix

Zomer 1940. Op de vlucht voor de nazi's belandt Franz Werfel, Oostenrijkse schrijver van Joodse afkomst, samen met zijn vrouw Alma Mahler (weduwe van de beroemde componist) in Lourdes. Zoals vele anderen probeert hij via de Pyreneeën weg te raken uit zijn eerste vluchtland, Frankrijk, in de hoop aan de andere kant van de oceaan het rijk van de vrijheid te bereiken. In Lourdes maakt hij kennis met het verhaal van Bernadette Soubirous, die in 1858 Maria meerdere keren had zien verschijnen in een grot. En toen deed hij een gelofte, aan Maria, maar vooral aan dat wonderbaarlijke meisje. "Wanneer ik dit overleef en ik kom veilig aan in Amerika, dan schrijf ik jouw verhaal." En zo geschiedde. In 1941 verscheen *Das Lied von Bernadette*. "Ik heb het aangedurfd het lied van Bernadette te zingen, ook al ben ik geen katholiek, maar een jood. Daarachter gaat een oudere en minder bewuste gelofte schuil: ik wil overal en altijd het goddelijke mysterie en de menselijke heiligheid vereren – ook tegen de haat, woede of onverschilligheid van de tijdsgeest in."

7.2 Getuigenis over interlevensbeschouwelijke ontmoetingen

Lieve De Pauw
(katholieke godsdienstjuf in de gemeentelijke basisschool van Evergem)

Vorig jaar ben ik samen met mijn collega zedenleer naar de iftarmaaltijd gegaan bij de moslimgemeenschap in de Koopvaardijlaan. Daar geeft mijn collega islamitische godsdienst Koranles. Het was een superleuke ervaring met heel veel warmte, gezelligheid en vreugde.

Begin dit jaar ging er een collega katholieke godsdienst op pensioen. Ik organiseerde een feestelijke avond bij mij thuis. Alle levensbeschouwingen waren aanwezig: er waren drie moslims, drie katholieken, drie vrijzinnig humanisten en een protestant. Rekening houdend met ieders overtuiging maakte juf zedenleer een mocktail als aperitief, de moslimjuffen zorgden voor aperitiefhapjes, juf zedenleer en ik zorgden voor de hoofdschotel (verse witte vis met groenten), juf protestants zorgde voor een typisch Engels dessert (vanwege haar roots) en de juffen katholieke godsdienst zorgden ook voor een dessert. Het werd een supergezellige avond!

Vragen voor onderweg:

- Het lied van Bernadette is zeker geen uitzondering. Zo schreef de christelijke godsdiensthistorica Karen Armstrong in 2011 een biografie over de profeet Mohammed. Over welke persoon die anders denkt of gelooft dan jijzelf zou je een boek willen schrijven of film maken of...? Hoe zou je dit aanpakken?
- Hoe kunnen mensen elkaar over de levensbeschouwingen en culturen heen blijven ontmoeten? Hoe belangrijk is die dialoog volgens jou?

8. Oostakker-Lourdes

Maria in de Koran

Kautar Oulad El Haj

Islamexperte Kautar Oulad El Haj blikt terug op de lezing die zij, als slot van de pelgrimage, gaf over Maryam/Maria als de meest geëerde vrouw in de islam.

Aan het einde van de Pelgrimage van Hoop kwamen we samen bij de grot van Maria in Klein Lourdes. Op die plek, zo beladen met stilte en devotie, mocht ik als moslima het woord nemen. Ik koos voor het thema Maria in de Koran, een figuur die niet enkel in het christendom, maar ook in de islam een bijzondere plaats inneemt.

In de Koran wordt Maria omschreven als de vrouw die door God boven alle andere vrouwen werd verkozen. Haar verhaal is dat van een mens die, ondanks een uitzonderlijke roeping, dezelfde gevoelens van angst, verwarring en kwetsbaarheid kende als wij. Juist daardoor is zij voor ons zo nabij.

Ik vertelde hoe Maria de boodschap van de engel Gabriel ontving. Zijn aankondiging dat zij een kind zou dragen, bracht haar in verwarring. Ze antwoordde: “Hoe kan ik een zoon krijgen terwijl geen mens mij ooit heeft aangeraakt en ik niet onzedig ben?” (Koran 19:20). In die woorden klinkt haar verbijstering, maar ook haar zuivere verbondenheid met God door wie zij kracht vond.

Later beschrijft de Koran de eenzaamheid en pijn tijdens de bevalling. In haar wanhoop riep Maria uit: “Ach, was ik maar eerder gestorven en geheel vergeten” (Koran 19:23). Dit zijn aangrijpende woorden, die laten zien dat zelfs de meest geëerde vrouw ooit momenten kende van diepe vertwijfeling. Het zijn gevoelens die velen herkennen wanneer het leven te zwaar lijkt.

In die momenten schuilt echter ook een boodschap: moeilijkheden zijn geen breuklijn met God, maar een weg naar Hem toe. Beproevingen kunnen ons openen voor een nabijheid die we anders misschien niet zouden zoeken. Vanuit dat perspectief is Maria een rolmodel voor ons allemaal. Voor moslims, voor christenen, maar eigenlijk voor iedereen die in tijden van stress, verdriet of wanhoop verlangt naar hoop en geborgenheid.

Mijn lezing wilde daarom niet enkel herinneren aan een heilig verhaal, maar ook uitnodigen om Maria's houding te zien als inspiratie voor ons eigen leven. Zij toont ons dat zelfs in onze donkerste momenten een weg naar licht en vertrouwen te vinden is, een weg die ons dichterbij God brengt.

Zo werd de pelgrimage niet enkel een uiterlijke tocht, maar ook een gezamenlijke reis van geloof, verbondenheid en hoop.

Vragen voor de terugweg:

- Welk beeld geeft de Koran van Maria? Wat valt jou hierin op?
- Kan dit beeld christenen ook inspireren?
- Geloof je dat moeilijkheden een weg naar God zijn?